

The possible ways of improvement of nature protection activity and tasks that are solved and can be solved by USRIEP are indicated.

Key words: *normative and legal bases, water resources, atmospheric air, nature protection measures, scientific problems, integral indicators, military actions.*

УДК 504.064.2.001.18(083.92+083.97):(094.2)

Л. Я. Аніщенко, д-р техн. наук, доц.;

А. В. Гриценко, д-р геогр. наук, проф.;

Л. А. Пісня, канд. техн. наук;

Б. С. Сverdlov

(УКРНДІЕП)

ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ ПРОЦЕДУРИ СТРАТЕГІЧНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ ОЦІНКИ В УКРАЇНІ*

Розглянуто особливості впровадження процедури стратегічної екологічної оцінки (СЕО) у вітчизняну практику розробки документів державного планування. Проаналізовано Пропозиції Президента до проекту Закону України про СЕО. Показано, що ратифікований Україною Протокол по СЕО потребує розробки додаткових нормативно-регуляторних документів до його практичного впровадження. Показано, що особливу цінність застосування СЕО в процесі розробки документів державного планування складає розгляд альтернатив і варіантів розвитку. Показано, що ідеологія СЕО розвинута на основі процедур, які використовуються при оцінці впливів планованої діяльності на навколишнє середовище (ОВНС). Доведено, що існує потреба у подальшому вдосконаленні аналітичних інструментів та методів оцінки впливу на довкілля. Запропоновано методи, які вже є адаптованими для ОВНС при порівнянні варіантів великомасштабного будівництва.

Ключові слова: *стратегічна екологічна оцінка, аналіз альтернатив, планована діяльність, плани, програми, стратегії розвитку, оцінка впливу на навколишнє середовище.*

Актуальність, постановка та стан проблеми. У зв'язку з ратифікацією Україною у липні 2015 року Протоколу про стратегічну

© Л. Я. Аніщенко, А. В. Гриценко, Л. А. Пісня, Б. С. Сverdlov.

екологічну оцінку (СЕО) [1, 2] виникла потреба у впровадженні його положень у практику державного планування. До сфери дії Протоколу відносяться плани, програми, стратегії, схеми, містобудівна документація та інші програмні документи, які підлягають затвердженню органом державної влади, у т. ч. органом місцевого самоврядування. Згідно з Законом України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року» [3], до основних інструментів реалізації державної екологічної політики в галузі діяльності, передбаченої документами державного планування, віднесено оцінку впливу зазначеної діяльності на стан навколишнього середовища.

Першим законом, яким було введено поняття «оцінки впливів на навколишнє середовище», був акт про національну політику щодо охорони навколишнього середовища, прийнятий в 1970 р. у США (National Environmental Policy Act — NEPA). У відповідності з цим законом, до прийняття рішення щодо планованої діяльності необхідно скласти «Декларацію про екологічні наслідки» цієї діяльності. Весь процес екологічної оцінки проекту отримав назву Environmental Impact Assessment (EIA).

У 1985 р. була прийнята Директива Європейського співтовариства щодо включення процедури, яка отримала назву Environmental Assessment, у процес прийняття рішення (Директива 85/337ЄЕС, змінена у 1997 р. на Директиву 97/11ЄЕС).

При імовірності транскордонних впливів процедури EIA доповнюються відповідними процедурами у транскордонному контексті [4]. Досвід здійснення EIA на проектному рівні показав, що такі самі принципи оцінки впливів можуть використовуватись при розробці планів, програм, стратегій розвитку. Ці міркування створили передумови для подальшого розвитку процедури EIA у напрямку стратегічної екологічної оцінки (SEA) [4—7].

Таким чином, ідеологія СЕО розвинута на основі принципів, процесів і процедур, які використовуються при оцінці впливів планованої діяльності на навколишнє середовище (ОВНС), що і відображено у Протоколі [1].

В той же час, у порівнянні з ОВНС, яка розробляється на рівні проектування окремих об'єктів, СЕО має ряд переваг. Це пов'язано

з тим, що СЕО застосовується на більш високому рівні ухвалення рішень і розробки документів державного планування. На цьому рівні закладаються основи для подальших проєктів, які проходять процедуру ОВНС, і для багатьох інших ініціатив, впровадження яких потенційно може спричинити впливи на довкілля. При цьому, оскільки СЕО сприяє врахуванню екологічних чинників при визначенні фундаментальних основ рішень (чому, де і яким чином проводитиметься діяльність), потенціал СЕО для отримання екологічної вигоди набагато вище в порівнянні з ОВНС.

Після ратифікації Україною Протоколу по СЕО [2] Верховною Радою було прийнято та направлено на підпис Президенту Закон України «Про стратегічну екологічну оцінку» [8]. Цей Закон був повернений Президентом до Верховної Ради з пропозиціями.

Таким чином, Україна ратифікувала Протокол, який потребує розробки додаткових нормативно-регуляторних документів щодо його практичного впровадження. В той же час впровадження таких документів ускладнить процедуру прийняття рішень стосовно планів і програм і тому дуже обережно треба підійти до організації їх втілення.

Мета роботи. Оцінка подальших перспектив впровадження процедур СЕО (відповідно до ратифікованого Україною Протоколу про стратегічну екологічну оцінку) у вітчизняну практику розробки документів державного планування шляхом гармонізації українського законодавства з європейським, що буде сприяти підвищенню екологічної безпеки планованої діяльності.

Результати досліджень. Розглянемо Пропозиції Президента до Закону України про СЕО [8].

У Пропозиціях містяться такі зауваження:

1. «Різні підходи до визначення сфери та об'єкта регулювання Закону ускладнять процес державного планування...».
2. «Закон не визначає чітких критеріїв віднесення документів державного планування до таких, що не потребують проведення стратегічної екологічної оцінки для їх затвердження. Така невизначеність може призвести до довільного застосування положень Закону його виконавцями, вибіркового здійснення стратегічної екологічної оцінки у процесі державного планування, коли стратегічній екологічній оцінці підлягатимуть документи, які не належать до фінансових та бюджет-

них документів державного планування, але безпосередньо пов'язані з бюджетним процесом, проте не підлягатимуть документам державного планування, які суттєво впливають на стан довкілля та лише опосередковано пов'язані з обслуговуванням потреб оборони та цивільного захисту».

3. «...Закон не містить дієвих механізмів врахування у документах державного планування зауважень і пропозицій громадськості та органів виконавчої влади...».
4. «...більшість положень Закону є декларативними, нечіткими, внутрішньо суперечливими та неповною мірою узгоджуються з іншими законодавчими актами...».

На підставі наведених зауважень у Пропозиціях зроблено загальний висновок про те, що «Пропонований Законом підхід до врегулювання відносин у сфері стратегічної екологічної оцінки проектів документів державного планування не відповідає принципу юридичної визначеності як складової конституційного принципу верховенства права (частина перша статті 8 Конституції України), з яких випливає вимога визначеності, ясності і недвозначності правових норм» та запропоновано «доопрацювати Закон з урахуванням вищезазначених зауважень та міжнародних зобов'язань України у сфері оцінки впливу на довкілля».

Перше з наведених вище зауважень зроблено на підставі зіставлення статей 2 та 4, Закону [8].

«Стаття 2. Сфера дії Закону

1. Цей Закон регулює відносини у сфері стратегічної екологічної оцінки проектів документів державного планування та доповнює процедури розроблення і затвердження документів державного планування в частині забезпечення їх стратегічної екологічної оцінки.
2. Дія цього Закону не поширюється на проекти документів державного планування, єдиною метою яких є обслуговування потреб, пов'язаних з обороною або надзвичайними ситуаціями, а також на фінансові або бюджетні документи державного планування.
3. Документи державного планування, щодо яких здійснюється стратегічна екологічна оцінка, не підлягають екологічній та державній санітарно-епідеміологічній експертизам».

«Стаття 4. Об'єкти стратегічної екологічної оцінки

1. Стратегічна екологічна оцінка здійснюється щодо проектів документів державного планування у сфері сільського господарства, лісового господарства, рибного господарства, енергетики, промисловості, транспорту, поводження з відходами, використання водних ресурсів, охорони довкілля, телекомунікацій, туризму, містобудування (крім плану зонування території) і землеустрою (схем) та виконання яких передбачатиме реалізацію видів діяльності (або які містять види діяльності та об'єкти), щодо яких законодавством передбачено проведення процедури оцінки впливу на довкілля, а також щодо проектів документів державного планування, які вимагають оцінки з огляду на ймовірні наслідки для територій та об'єктів природно-заповідного фонду та екологічної мережі (далі — території з природоохоронним статусом)».

На наш погляд, у статті 4 лише конкретизуються положення статті 2, а саме, встановлюються додаткові (по відношенню до ч. 2 статті 2) умови (критерії) віднесення документів державного планування до сфери дії СЕО.

Такими умовами є:

- документ державного планування належить до однієї з перелічених сфер господарської діяльності, оскільки діяльність у цих сферах тісно пов'язана з впливом на навколишнє середовище;
- документом передбачається реалізація видів діяльності та об'єктів, щодо яких законодавством передбачено проведення процедури оцінки впливу на довкілля (зокрема, ті, які включено до переліку видів діяльності та об'єктів, що становлять підвищену екологічну небезпеку) [9];
- при виконанні передбачених документом дій, існує ймовірність наслідків для територій та об'єктів природно-заповідного фонду та екологічної мережі.

Тобто, у статті 4 набувають подальшого розвитку положення статті 2 на підставі цілісного підходу — запровадження СЕО до всіх проектів документів державного планування, при виконанні яких можливі значні впливи на навколишнє середовище.

Слід зазначити, що конструкція речення, з якого складається стаття 4, є синтаксично занадто складною, і тому, зокрема, важко зрозуміти, чи є другий критерій незалежним від першого, чи додатковим. За логікою статті 4 найбільш слушним є судження, що кожний з критеріїв є достатнім для застосування до документа процедури СЕО.

Друге зауваження Пропозицій складається з двох положень. У першому вказується на відсутність чітких критеріїв віднесення документів державного планування до таких, що не потребують проведення стратегічної екологічної оцінки для їх затвердження. Дійсно, критерії, наведені у статтях 2 і 4 Закону, не є вичерпними. До того ж вони значно спрощені у порівнянні з аналогічними критеріями, що містяться у Протоколі про СЕО [1], але застосування більш розгорнутого переліку критеріїв потребує фахового експертного аналізу проекту документа державного планування, що вже є по суті частиною СЕО.

В подальших статтях Закону [8] (зокрема в статтях 7 та 8) міститься норма про визначення обсягу СЕО. А в статті 11 для «проектів незначних змін до документа державного планування, щодо якого раніше здійснювалась стратегічна екологічна оцінка» не вбачається необхідність здійснення СЕО.

На наш погляд, можливість відмови від процедури СЕО доцільно прописати більш чітко. Наприклад, доповнити статтю 11 нормою відмови від процедури у випадках, коли аналіз заяви про визначення обсягу СЕО показує неможливість значних впливів на довкілля діяльності, передбаченої проектом державного планування.

У другому положенні другого зауваження наводяться гіпотетичні ситуації, коли, через нечіткі критерії, окремі документи можуть неправомірно піддаватися процедурі СЕО (перший випадок), або виключатися з неї (другий випадок).

Перша ситуація проілюстрована прикладом, коли стратегічній екологічній оцінці підлягатимуть документи, які не належать до фінансових та бюджетних документів державного планування, але безпосередньо пов'язані з бюджетним процесом. Тобто, мається на увазі, що означені документи не повинні підлягати процедурі СЕО. Але на наш погляд, зв'язок документа державного планування з бюджетним процесом не може бути критерієм його виключення з процедури СЕО, адже за цим критерієм мали б бути виключені з процедури всі плани та

програми, реалізація яких потребує бюджетного фінансування, а це — переважна більшість документів державного планування. Отже, наведений приклад не є достатньо обґрунтованим.

Друга ситуація розглянута на прикладі, коли процедурі СЕО не підлягатимуть документи державного планування, які суттєво впливають на стан довкілля та лише опосередковано пов'язані з обслуговуванням потреб оборони та цивільного захисту. Але ж на підставі частини 2 статті 2 Закону [8] такий документ не міг би бути виключеним з процедури СЕО, оскільки у частині 2 чітко вказано, що дія Закону не поширюється на документи, «єдиною метою яких є обслуговування потреб, пов'язаних з обороною або надзвичайними ситуаціями», тоді як у наведеному прикладі мова йде про документи, «лише опосередковано пов'язані з обслуговуванням потреб оборони та цивільного захисту». Отже, другий приклад також не є достатньо обґрунтованим.

Таким чином, можливість неналежного застосування Закону [8] щодо окремих проектів державного регулювання є недоведеною.

У третьому зауваженні міститься твердження про відсутність у Законі [8], а саме, у статтях 13 і 14, дієвих механізмів врахування у документах державного планування зауважень і пропозицій громадськості та органів виконавчої влади. Це твердження не підкріплене аналізом вказаних статей Закону [8] і не містить пропозицій щодо їх вдосконалення.

У Законі [8] (ст. 6 ч. 1 п. 4) повноваження щодо врахування в документі державного планування звіту про стратегічну екологічну оцінку, результатів громадського обговорення та консультацій, проведених згідно із статтями 13 та 14 Закону [8], а також результатів транскордонних консультацій, проведених відповідно до статті 15, надаються Замовнику. У частині 8 статті 13 Закону [8] передбачено складання Замовником довідки (звіту) про громадське обговорення, у якій

- підсумовуються отримані зауваження і пропозиції;
- зазначається, яким чином у документі державного планування та звіті про стратегічну екологічну оцінку враховані зауваження і пропозиції (або обґрунтовується їх відхилення);
- обґрунтовується обрання саме цього документа державного планування у тому вигляді, в якому він затверджений, серед інших виправданих альтернатив, які також розглядалися;

- вміщуються як додатки протоколи громадських слухань (у разі проведення) та отримані письмові зауваження і пропозиції.

Аналогічний механізм врахування Замовником результатів консультацій з органами виконавчої влади викладено у частині 5 статті 14 Закону [8].

На наш погляд, викладений у такому вигляді механізм врахування зауважень і пропозицій громадськості є достатньо повним для рамочного закону, яким є Закон про СЕО [8].

Подальшу деталізацію цього механізму доцільно здійснити у законодавчих та нормативних актах, якими регламентується розроблення та прийняття окремих видів документів державного планування. Прикладом такої деталізації є вміщені у прикінцевих положеннях Закону про СЕО [8] доповнення до Статті 21 Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності», яка стосується процедури проведення громадських слухань щодо проектів містобудівної документації та врахування їх результатів (розділ VI ч. 2 п. 5). Зокрема, цією процедурою передбачається розгляд спірних питань, що виникають у процесі громадських слухань, спеціально створюваною погоджувальною комісією.

У зазначених частинах статей 13 і 14 Закону [8] підкреслюється, що довідки (звіти) про громадське обговорення та про консультації з органами виконавчої влади є публічною інформацією, а у статті 17 вказується, що «Замовник, протягом п'яти робочих днів від дня затвердження документа державного планування, розміщує на своєму офіційному веб-сайті у мережі Інтернет затверджений документ державного планування, заходи, передбачені для моніторингу наслідків виконання документа державного планування, довідку (звіт) про консультації та довідку (звіт) про громадське обговорення і письмово повідомляє про це орган, зазначений у статті 7 цього Закону». На наш погляд, вимога публічності інформації щодо результатів громадського обговорення та консультацій забезпечить дієвість громадського контролю за належним врахуванням позицій громадськості та надасть підстави, при потребі, оскаржити затверджені документи державного планування у судовому порядку. Можливість звернення з оскарженням прийнятих рішень завжди існує у правовій державі, якою є Укра-

їна, але, на наш погляд, було б доцільним спеціально вказати на цей шлях у Законі [8], що надало б більшої досконалості передбаченому Законом механізму врахування зауважень і пропозицій громадськості та органів виконавчої влади.

У четвертому зауваженні до Закону [8] стверджується, що «більшість положень Закону є декларативними, нечіткими, внутрішньо суперечливими та неповною мірою узгоджуються з іншими законодавчими актами», але цей висновок не містить посилань на жодні статті або положення Закону [8] та інших законодавчих актів, і це утруднює процес врахування цього зауваження.

Узагальнюючи аналіз Пропозицій, слід зауважити, що закони, якими регламентуються процедури, пов'язані з науково-експертними оцінками, завжди є недостатньо досконалими з юридичної точки зору, оскільки експертні висновки фахівців базуються не лише на врахуванні результатів вимірювань, інженерних розрахунків та доведених фактів, а й на особистому досвіді експертів. У Законі про СЕО [8] це, зокрема, стосується статей, у яких йдеться про віднесення державних планувальних документів до таких, що підлягають процедурі СЕО, і про механізм врахування результатів обговорення та консультацій. Для конкретизації таких статей мають розроблятися супроводжувальні нормативні та методичні документи, наприклад, такі як [7, 10, 11].

Висновки та пропозиції

Аналізуючи існуючі документи стосовно процедури СЕО можна стверджувати, що особлива цінність застосування СЕО в процесі розробки документів державного планування полягає в наступному:

- в порівнянні із стадією розробки проектів, на цьому етапі надається можливість розгляду ширшого кола альтернатив і варіантів розвитку, в т.ч. шляхи та перспективи планованого секторального або регіонального розвитку, а не тільки варіанти конструкції і розташування певного проектного об'єкта;
- в порівнянні з ухваленням рішень на проектному рівні, часові та географічні рамки, які встановлюються на рівні документів державного планування, надають більше можливостей для розгляду кумулятивних і широкомасштабних наслідків розвитку;

- сприяє стійкому розвитку завдяки узгодженню цілей і напрямів документа державного планування зі стратегіями, політиками і концепціями;
- здійснюється оптимізація і вдосконалення проектної ОВНС шляхом її ув'язки із звітом про СЕО; зокрема, удосконалюється обґрунтування необхідності, місця розташування і варіантів планованої діяльності на підставі задалегідь визначених екологічних наслідків.

Рациональне застосування СЕО може понизити ризик підвищення витрат на усунення шкоди довкіллю, оскільки екологічно несприятливі варіанти можуть бути відхилені на ранній стадії.

З втіленням СЕО підвищується загальна прозорість ухвалення стратегічних рішень, що дозволяє розробникам на ранній стадії планування врахувати думки громадськості. Цінності, позиція, думки і знання громадськості стануть частиною процесу ухвалення рішення.

СЕО може стати важливою основою для співпраці на регіональному рівні при вирішенні складних питань, що стосуються, приміром, спільно керованих територій, що охороняються, спільно використовуваних водних шляхів, транспортних вузлів, а також транскордонних впливів.

Незважаючи на те, що цілі процесів розробки документів державного планування та СЕО різні (метою процесу розробки документів державного планування є складання документів, а метою СЕО є їх аналіз і складання рекомендацій щодо їх покращення), обидва процеси зазвичай вимагають спорідненого аналітичного підходу. Процеси розробки документів державного планування та СЕО зіставлені нижче на схемі. (рис. 1).

Імплементация процедури СЕО у вітчизняну практику стратегічного планування є довготривалий процес. Розроблений в Верховній Раді проект Закону [8] в основних положеннях співпадає з ратифікованим Україною Протоколом [1]. Але окремі положення Закону [8] надмірно імперативно встановлюють вимоги стосовно необхідності проведення СЕО, не враховуються особливості окремих планів і програм. Крім того, розробники планів і програм не готові до ускладнення процесу планування введенням СЕО як додаткової процедури. В цих умо-

Рис. 1 — Зіставлення процесів розробки документів державного планування та CEO

вах, можливо, доцільніше залишити Протокол [1] як документ прямої дії (за аналогією з умовами імплементації положень та директив Конвенції Еспо). Для розроблених на даний час рекомендацій [10, 11] нормативною базою має бути Протокол [1].

Важливим питанням при впровадженні CEO є вибір розрахункового методу. Існує широке коло аналітичних інструментів і методів, які доступні при проведенні CEO:

- інструменти та методи, які використовуються в ОВНС, скориговані з урахуванням масштабу і необхідного рівня деталізації, необхідних в рамках CEO;
- інструменти та методи, пристосовані для аналізу політики, оцінки плану або для розробки документів державного планування, адаптовані для проведення аналізу відповідно до вимог Протоколу [1];

- інструменти та методи, що використовуються в оцінці впливу на здоров'я (ОВЗ) для обліку значущих впливів на здоров'я населення відповідно до вимог Протоколу [1].

В усіх випадках вибраний метод має відповідати питанням, які будуть вирішуватися в рамках конкретного документа державного планування

Для СЕО документів державного планування, в яких ініціюються певні види землекористування або проекти господарської діяльності (коли причинно-наслідковий зв'язок може бути легко встановлений) можуть підійти такі методи: формалізовані і неформалізовані чек-листи (контрольні списки); матриця впливів; схеми впливів; порівняння прецедентів і колективні експертні оцінки; накладення шарів (картування методом накладення) і географічні інформаційні системи (ГІС); прогнозне моделювання; оцінка життєвого циклу (ОЖЦ); мультикритеріальний аналіз (МКА).

У тих випадках, коли екологічні наслідки впровадження документів державного планування або окремих їх компонентів є непрямими або розглядаються узагальнено, краще підійдуть інструменти і методи, що використовуються при аналізі стратегічних ініціатив або оцінці планів, наприклад: огляд політики та правових норм; SWOT-аналіз (від англійських слів, що позначають сильні сторони, слабкі сторони, можливості і загрози) або інші підходи до схематичного подання обмежень і можливостей; розробка сценаріїв; матриці конфліктів і синергізмів; дерева прийняття рішень; аналіз тенденцій і екстраполяція; імітаційне моделювання; оцінка альтернатив; порівняльна оцінка ризиків.

Якщо наслідки впровадження документів державного планування або окремих їх компонентів для здоров'я населення є значними, краще підійдуть інструменти ОВЗ: чек-листи (контрольні списки) шкідливих для здоров'я речовин; якісна і кількісна оцінка ризику; дослідження про сприйняття ризику здоров'ю; методи і інструменти для визначення характеристик ризику і оповіщення про ризик; методики експрес-оцінки ризику і впливу на здоров'я, а також визначальних екологічних факторів впливу на здоров'я населення.

Враховуючи необхідність при виконанні СЕО змістовно та переконливо проводити аналіз альтернатив, існує потреба у подальшо-

му вдосконаленні аналітичних інструментів та методів оцінки впливу на довкілля. Це можуть бути методи, які вже адаптовано для ОВНС при порівнянні варіантів великомасштабного будівництва. Значну перспективу для впровадження у СЕО має метод аналізу ієрархій, який вже пройшов апробацію у практиці ОВНС. Цей метод дозволяє обирати рішення на підставі врахування багатьох варіантів діяльності, критеріїв і факторів впливу та умов навколишнього середовища. Він поєднує у собі елементи матриць впливів, колективних експертних оцінок та багатокритеріальної комплексної оцінки [12—14].

Основними напрямками подальшого розвитку процедури СЕО в Україні можуть бути розробка методичних рекомендацій для окремих видів планованої діяльності та розробка рекомендацій по вибору розрахункового методу для конкретних документів.

Література

1. Протокол про стратегічну екологічну оцінку до Конвенції про оцінку впливу на навколишнє середовище у транскордонному контексті. Київ, Україна, 21 травня 2003 р. http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_b99.
2. Закон України «Про ратифікацію Протоколу про стратегічну екологічну оцінку до Конвенції про оцінку впливу на навколишнє середовище у транскордонному контексті» від 01.07.15 №562-VIII.
3. Закон України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року» від 21.12.2010 № 2818-VI.
4. Конвенция об оценке воздействий на окружающую среду в трансграничном контексте. Эспоо, Финляндия, 25 апреля 1991 г. — Нью-Йорк, Женева: ООН/ЕЭК, 1994. — 49 с.
5. Применение принципов оценки воздействий на окружающую среду к политике, планам и программам // Серия публикаций по окружающей среде. — Нью-Йорк, Женева: ООН/ЕЭК, 1992. — № 5. — 100 с.
6. Директива Європейського Парламенту та Ради «Про оцінку впливу окремих планів та програм на навколишнє середовище». 2001/42/ЄС, 27.06.2001 р. — Офіційний вісник ЄС, L 197, 21 липня 2001 р., С. 30–37
7. Информационно-справочное руководство по применению Протокола ЕЭК ООН по стратегической экологической оценке. ЕСЕ/МР.ЕІА/17 / Европейская Экономическая Комиссия Организации Объединенных Наций, — ООН, Нью-Йорк и Женева, — 2014.

8. Закон України «Про стратегічну екологічну оцінку», прийнято ВР 04.10.2016 р., повернуто Президентом України до ВР з пропозиціями 31.11.2016. http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=56730.
9. Перелік видів діяльності та об'єктів, що становлять підвищену екологічну небезпеку. Затверджено постановою КМ 28.08.2013, № 808. <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/808-2013-п>.
10. Розроблення методичних рекомендацій з впровадження основних засад та механізмів реалізації стратегічної екологічної оцінки (СЕО) у розробки планів та програм: Звіт про НДР / УкрНДІЕП — X., 2016. — 105 с.
11. Вячеслав Потапенко. Методичні рекомендації проведення СЕО в Україні, Режим доступу: https://www.unece.org/fileadmin/DAM/env/eia/meetings/2017/Feb_17_RoudTable_Ukraine/5_MR_SEA__Potapenko_UKR.pdf.
12. Анищенко Л. Я. Теоретическое обоснование комбинированного метода принятия решений в задачах многокритериальной комплексной оценки воздействия и управления экологической безопасностью протяженных гидротехнических сооружений // Восточно-европейский журнал передовых технологий. — 2009. — № 2. — С. 21-28.
13. Анищенко Л.Я. Оцінка пріоритетності варіантів здійснення планованої діяльності за критеріями екологічної безпеки / Л.Я. Анищенко, Б.С. Свердлов, Л.А. Пісня // Восточно-европейский журнал передовых технологий. — 2009. — № 4. — С. 22-28.
14. Анищенко Л. Я. Выбор экологически безопасного варианта судового хода на основе многокритериальной комплексной оценки воздействия с применением экспертно-аналитических процедур / Л. Я. Анищенко, Б. С. Свердлов, Л. А. Писня // Проблеми охорони навколишнього природного середовища та екологічної безпеки: Зб. наук. праць / УкрНДІЕП. — Харків: Райдер, 2009. — С. 38-60.

References

1. *Protokol pro stratehichnu ekolohichnu otsinku do Konventsiyi pro otsinku vplyvu na navkolyshnye seredovyshche u transkordonnomu konteksti. Kyiv, Ukrayina, 21 travnya 2003 r.* http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_b99.
2. *Zakon Ukrayiny «Pro ratyfikatsiyu Protokolu pro stratehichnu ekolohichnu otsinku do Konventsiyi pro otsinku vplyvu na navkolyshnye seredovyshche u transkordonnomu konteksti» vid 01.07.15 #562-VIII.*

3. *Zakon Ukrainy «Pro Osnovni zasady (strategiyu) derzhavnoi ekolohichnoi polityky Ukrainy na period do 2020 roku» vid 21.12.2010 # 2818-VI.*
4. *Konventsyya ob otsenke vozdeystviy na okruzhayushchuyu sredu v trans-hranychnom kontekste. Эспoo, Fynlyandyya, 25 aprelya 1991 h. — N'yu-York, Zheneva: OON/EЭK, 1994. — 49 s.*
5. *Primenenie principov ocenki vozdeystviy na okruzhajushhuyu sredu k politike, planam i programmam // Seriya publikacij po okruzhajushhej srede. — N'ju-York, Zheneva: OON/EJeK, 1992. — № 5. — 100 s.*
6. *Dyrektyva Yevropeys'koho Parlamentu ta Rady «Pro otsinku vplyvu okremykh planiv ta prohram na navkolyshnye seredovyshche». 2001/42/EC, 27.06.2001 r. — Ofitsiyiny visnyk YeS, L 197, 21 lypnya 2001 r., s. 30–37*
7. *Informacionno-spravochnoe rukovodstvo po primeneniju Protokola EJeK OON po strategicheskoy jekologicheskoy ocenke. ECE/MP.EIA/17 / Evropejskaja Jekonomicheskaja Komissija Organizacii Ob#edinennyh Nacij, — OON, N'ju-York i Zheneva, — 2014.*
8. *Zakon Ukrainy «Pro stratehichnu ekolohichnu otsinku», pryyn-yato VR 04.10.2016 r., povernuto Prezydentom Ukrainy do VR z propozyziyamy 31.11.2016. http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=56730.*
9. *Perelik vydiv diyal'nosti ta ob»yektiv, shcho stanovlyat' pidvyshchenu ekolohichnu nebezpeku. Zatverdzheno postanovoyu KM 28.08.2013, # 808. <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/808-2013-p>.*
10. *Rozroblennya metodychnykh rekomendatsiy z vprovadzhennya osnovnykh zasad ta mekhanizmiv realizatsiyi stratehichnoi ekolohichnoi otsinky (SEO) u rozrobky planiv ta prohram: Zvit pro NDR / UkrNDIEP — Kh., 2016. — 105 s.*
11. *Vyacheslav Potapenko. Metodychni rekomendatsiyi provedennya SEO v Ukraini, Rezhym dostupu: https://www.unece.org/fileadmin/DAM/env/eia/meetings/2017/Feb_17_RoudTable_Ukraine/5_MR_SEA_Potapenko_UKR.pdf.*
12. *Anishhenko L.Ja. Teoreticheskoe obosnovanie kombinirovannogo metoda prinjatija reshenij v zadachah mnogokriterial'noj kompleksnoj ocenki vozdeystviya i upravlenija jekologicheskoy bezopasnost'ju protjazhennyh gidrotehnicheskikh sooruzhenij // Vostochno-evropejskij zhurnal peredovykh tehnologij. — 2009. — № 2. — S. 21-28.*
13. *Anishchenko L.Ya. Otsinka priorytetnosti variantiv zdiysnennya planovanoi diyal'nosti za kryteriyamy ekolohichnoi bezpeky / L.Ya. Anishchenko, B.S. Sverdlov, L.A. Pisnya // Vostochno-evropejskyy zhurnal peredovykh tekhnologiy. — 2009. — # 4. — S. 22-28.*

14. Anishhenko L.Ja. *Vybor jekologicheski bezopasnogo varianta sudovogo hoda na osnove mnogokriterial'noj kompleksnoj ocenki vozdeystvija s primeneniem jekspertno-analiticheskijh procedur* / L.Ja. Anishhenko, B.S. Sverdlov, L.A. Pисnja // *Problemi ohoroni navkolishn'ogo prirodnoho seredovishha ta ekologichnoї bezpeki: Zb. nauk. prac' / UkrNDIEP. — Harkiv: Rajder, 2009. — S. 38-60.*

Анищенко Л. Я., Гриценко А. В., Писня Л. А., Сverdlov Б. С.
ПЕРСПЕКТИВЫ ВНЕДРЕНИЯ ПРОЦЕДУРЫ СТРАТЕГИЧЕСКОЙ ЭКОЛОГИЧЕСКОЙ ОЦЕНКИ В УКРАИНЕ

Рассмотрены особенности внедрения процедуры стратегической экологической оценки (СЭО) в отечественную практику разработки документов государственного планирования. Проанализированы Предложения Президента к проекту Закона Украины о СЭО. Показано, что ратифицированный Украиной Протокол по СЕО, требует разработки дополнительных нормативно-регуляторных документов для его практического внедрения. Показано, что особую ценность применения СЭО в процессе разработки документов государственного планирования составляет рассмотрение альтернатив и вариантов развития. Показано, что идеология СЕО развита на основе процедур, используемых при оценке воздействий планируемой деятельности на окружающую среду (ОВОС). Обосновано, что существует потребность в дальнейшем совершенствовании аналитических инструментов и методов оценки воздействия на окружающую среду. Предложены методы, которые уже адаптированы для ОВОС при сравнении вариантов крупномасштабного строительства.

Ключевые слова: *стратегическая экологическая оценка, анализ альтернатив, планируемая деятельность, планы, программы, стратегии развития, оценка воздействия на окружающую среду.*

Anishhenko L. Ya.; Gritsenko A. V., Pисnya L. A.; Sverdlov B. S.
PROSPECTS OF INTRODUCTION OF THE STRATEGIC ENVIRONMENTAL ASSESSMENT PROCEDURE IN UKRAINE

The specifics of the introduction of the strategic environmental assessment (SEA) procedure into the domestic practice of developing state planning documents are considered. The proposals of the President to the draft Law of Ukraine on SEA are analyzed. It is shown that the Protocol on the SEA's ratified by Ukraine requires the development of additional regulatory and regula-

tory documents in its practical implementation. It is shown that the consideration of alternatives and development options is of particular value in applying SEA in the process of developing state planning documents. It is shown that the ideology of the SEA is developed on the basis of the procedures used in assessing the environmental impacts of the planned activity (EIA). It is based that there is a need for further improvement of analytical tools and methods of environmental impact assessment. Methods are proposed that have already been adapted for the EIA when comparing options for large-scale construction.

Key words: *strategic environmental assessment, analysis of alternatives, planned activities, plans, programs, development strategies, environmental impact assessment.*

УДК 504.4.06(1/9):(282.247.32)

О. С. Артемова; О. Г. Васенко, канд. біол. наук
(УКРНДІЕП)

ПРОБЛЕМИ ФІНАНСУВАННЯ ЗАХОДІВ З ЕКОЛОГІЧНОГО ОЗДОРОВЛЕННЯ БАСЕЙНУ Р. ДНІПРО*

У статті наведені результати аналізу фінансування програм з екологічного оздоровлення басейну Дніпра.

Ключові слова: *програма, заходи, фінансування, водокористування, басейн р. Дніпро.*

Басейн р. Дніпро є джерелом 80 % водних ресурсів, що використовуються в Україні, при цьому водокористування в басейні протягом багатьох років ведеться неефективними та далекими від раціонального використання шляхами. В басейні Дніпра сконцентровані підприємства найбільш ресурсномістких та «брудних» галузей промисловості: металургійної, хімічної, вугільної тощо. Морально та технічно застаріла комунальна інфраструктура також робить свій внесок в забруднення головної водної артерії країни, тому помітний спад промислового виробництва, що спостерігається останнім часом, не призводить до значущого покращення стану водних ресурсів. З огляду на те, що води басейну Дніпра є джерелом питного водопостачання для переважної частини населення України, проблема їх забруднення та невідповідності стандартам якості є надзвичайно гострою. Ще в 2000 році, в рам-

© О. С. Артемова; О. Г. Васенко